

N:o 26.

Ank. till Riksd. kansli den 7 mars 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring af 11 § lagen angående sparbanker.

Andra Kammaren har till behandling af lagutskottet hänvisat en inom nämnda kammarare af herr *Jönsson* i Färeköp väckt motion, n:o 54, af följande lydelse:

»Lag angående sparbanker den 29 juli 1892 § 11 stadgar bland annat: Lämnas lån mot borgen eller pant af skuldebref med borgen, skall, där icke gäldenären utfäster sig att inom tre månader återgälda lånet, sparbankens styrelse förbehålla sig rätt att, om den så finner nödigt, uppsäga detsamma till återbetalning inom tre månader.

Utöfver tio år må icke lån, hvarom nu är sagdt, utestå; skolandet å lån af ifrågavarande beskaffenhet, som utestår längre tid än ett år, af betalning årligen göras med belopp, som i förhållande till den tid, för hvilken lånet beviljats, blifvit i skuldebrefvet bestämdt, där icke styrelsen begagnat sin rätt att uppsäga lånet till betalning på en gång. Så länge lånet kvarstår, skall styrelsen årligen underkasta detsamma förnyad pröfning.

Denna lagbestämmelse har lämnat rum för Kungl. Maj:ts befallningshafvandes ombud att göra anmärkning mot det, att stående lån af sparbank beviljats mot förbindelse med säkerhet af borgen och in-teckningar öfverskridande hälften af taxeringsvärdet å de fastigheter, hvori in-teckningarna meddelats, oaktadt sparbanksstyrelsen vid noggrann ompröfning

funnit säkerheten betryggande, hvadan inga skäl föreläge att använda sin rätt att uppsäga lånet till betalning på en gång, så mycket mindre, då ingen förlust för banken visats å dylika lån.

Af den utbredning sparbanksrörelsen tagit å vissa orter på landet framgår tydligtvis, att berörda lånesätt, att få stående lån med säkerhet i jordbruksfastighet utöfver halfva taxeringsvärdet då inteckningarna jämväl förses med borgen, må anses vara af ingripande värde för mindre jordbrukare. Låntagare vända sig naturligtvis till närmaste bank i landsorten, där styrelsen också har nära kannedom om erbjudna säkerhetens beskaffenhet.

Då dylika säkerheter — inteckningar öfver halfva taxeringsvärdet, förstärkta med borgen — äro för sparbankerna lätta att åtkomma, hvilket däremot icke är fallet med inteckningar liggande under halfva taxeringsvärdet, skulle det för sparbankerna innebära en afgjord fördel, om möjligheten för dem underlättades att i dylika säkerheter placera en del af sina kapital.

För småbrukare är det af vikt att kunna förbättra sina hemman, men icke allom gifvet att kunna amortera nämnvärdt på närmaste tiden, utan de måste till en tid anlita stående lån och såsom hypotek använda inteckning utöfver halfva taxeringsvärdet. Därför är det en fördel jämväl för jordbruket och dess idkare, om genom en väl afvägd anordning tillfälle lämnas för behöfvande låntagare i orten att på ett sundt sätt under skäligen villkor erhålla lån af tillgängliga medel och dymedelst undgå nödvändigheten att annars anlita de enskilda bankerna i städerna med korta papper och det för småfolket till ruin ledande växelsystemet. Och må det för sparbank vara af vikt att begagna tillfälle till utlåning, då pröfvad säkerhet erbjudes, hellre än att insätta medlen på deposition mot lägre ränta i enskild bank.

Med hänsyn härtill må det vara rimligt, att lagstiftningen i möjlig mån underlättar låneförhållandena för nuvarande innehafvare af egna hem, då detta kan åstadkommas utan någons uppoffring, och enär sistlidne Riksdag visade ett så behjärtansvärdt tillmötesgående vid förslag till bildandet af nya egna hem som att lämna stående lån intill $\frac{5}{6}$ af hela värdet, så må det icke vara mer än följdriktigt, att sparbank må bevilja stående lån mot en pröfvad säkerhet af inteckning inom taxeringsvärdet, då därjämte finnes borgen, helst som sparbanksstyrelsen har uppsägningsrätt i eventuella fall.

Af hvad sålunda anförts, vågar jag vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande af förslag till sådan ändring af § 11 mom. 3 i gällande lag angående sparbanker, att

lån mot säkerhet af borgen jämte inteckningar inom taxeringsvärdet icke inbegripas under de lån, som inom 10 år måste vara inbetalda.»

Sparbankernas hufvudsakliga uppgift är att befordra kapitalbildning och ekonomisk förtänksamhet genom att till förräntande mottaga penningar och genom räntans läggande till hufvudstolen dem ytterligare förkofra, och sparbankernas verksamhet för detta syfte är särskildt inriktad på de mindre bemedlade samhällsklasserna och således på personer, hvilka i regeln torde vara föga skickade att själfständigt pröfva och bedöma en penninginrättnings soliditet. Med stor, nästan obegränsad tillit anförtro dessa sina ofta med möda och försakelse sparade medel åt sparbankerna, hvilka äro dem kända såsom filantropiska inrättningar, stiftade och ledda i oegennyttigt syfte. Till skydd för dessa insättare och med hänsyn till den stora sociala och ekonomiska betydelsen af kapitalbildning hos befolkningens breda lager har lagstiftningen omgärdat sparbankernas verksamhet med tryggande föreskrifter, rörande dels villkoren för sparbanks inrättande, dels ledarnes ansvarighet, dels kontrollen och dels äfven grunderna för själfva förvaltningen. En bland bestämmelserna af sistnämnda art är den af motionären återgifna, i 11 § 3 stycket lagen angående sparbanker intagna föreskrift om lån mot borgen eller mot pant af skuldebref med borgen.

*Utskottets
yttrande.*

Jämte syftet att bereda tillfälle till en säker placering af de små besparingarna hafva sparbankerna emellertid att fylla ett viktigt ändamål, hvilket hänför sig till deras utlåningsrörelse, nämligen att tillfredsställa behovet af kredit på rimliga och lämpliga villkor för vissa låntagare, hufvudsakligen bland de mindre jordbrukarne och andra smärre näringsidkare. Men detta ändamål, om än så viktigt, särskildt i vissa orter, där folket vant sig att få sina flesta lånebehof tillfredsställda af sparbankerna, är dock det förra underordnad och får alltså tillgodoses endast i den mån sådant kan ske utan förryckande af sparbankernas verksamhet för hufvudsyftet.

Från denna synpunkt skall det af motionären framställda förslaget pröfvas, och så bedömdt, har det icke vunnit anslutning från utskottets sida.

Motionärens framställning synes vara grundad hufvudsakligen å hans intresse för att småbrukarne måtte erhålla efter deras villkor bättre anpassade kreditförhållanden. Med allt erkännande af det behjärtansvärda i denna önskan, måste dock utskottet bestämdt häfda, att densamma bör främjas genom andra medel än det af motionären anvisade, hvars begag-

nande icke synes utskottet fullt förenligt med nödig omtanke om insättarnes säkerhet.

Det torde vara så allmänt insedt och erkänt, att realsäkerhet har för långifvaren åtskilliga företräden framför namnsäkerhet, att detta förhållande med dess grunder ej behöfver här närmare utvecklas, helst motionären ej haft något att i motsatt riktning anföra. Utskottet vill blott erinra, hurusom den i sparbanksrörelsen utan all jämförelse viktigaste realsäkerheten, nämligen penninginteckning i fastighet, på grund af dels fast egendoms natur och dels det sätt, hvarpå inteckningsväsendet är ordnad, med flera förhållanden är till sitt medelvärde för en längre tid lättare bestämbar än namnsäkerhet, hvars värdeskiftningar, i följd af löftesmannens handlingsfrihet i ekonomiskt afseende samt förgängligheten af hans ofta för kreditens omfattning bestämmande arbetskraft, icke kunna inom några gränser fixeras. Med beaktande af den åtskillnad, som i detta afseende finnes mellan real- och namnsäkerhet, har lagstiftaren genom det af motionären anförda stadgande velat påtvinga borgenslånen en däraf betingad större rörlighet. Längre dylika lån än tremånaders skola från sparbankens sida vara *uppsägbara* till återbetalning inom nämnda tid, och af lån, som utestå öfver ett år, skall, enligt för hvarje fall i skuldebrevet bestämda grunder, ske årlig afbetalning med belopp, beroende å lånets löpetid, och får denna ej sättas längre än tio år. Så länge lånet kvarstår, skall sparbanken årligen underkasta detsamma förnyad granskning.

Motionären har nu ifrågasatt sådan ändring af sparbankslagen, att lån mot säkerhet af borgen jämte inteckningar inom taxeringsvärdet icke skulle vara inbegripna under de lån, som inom tio år måste varda inbetalda. Hans hemställan hänför sig ej tydligt till annan bestämmelse än den om löpetidens längd, men då han såsom skäl för sitt förslag anför bland annat, att det icke är allom gifvet att kunna amortera nämnvärdt på närmaste tiden utan att vissa låntagare för en tid måste anlita stående lån, vill det synas, som om han ville i än vidare mån, än ordalagen i hans hemställan behöfva föranleda, utesluta de om borgenslån gifna bestämmelser från tillämpning på de lån, hvarom motionen handlar, nämligen sådana mot säkerhet af borgen jämte inteckning.

Enligt utskottets åsikt böra — åtminstone i penningrörelse, i hvilken man skall hafva långifvarens säkerhet så klart för ögonen som vid sparbanksrörelse är af nöden — dylika lån icke i något afseende vara undantagna från de regler, som gälla borgenslån. Till stöd för denna åsikt vill utskottet framhäfva det förhållandet, att i hvarje fall, då lämnad inteckningsäkerhet behöfver förstärkas med borgen, långifvarens risk för en del af lånet är betäckt allenast genom sistnämnda säkerhet. Och utskottet

vill vidare fästa uppmärksamheten därå, att den del af lånet, i fråga om hvilken borgenären således är hänvisad till endast namnsäkerhet, ingalunda blifvit genom motionärens förslag begränsad till små proportioner. Genom skogshyggen m. m. kan en fastighets värde inom kort tid betydligt reduceras; och i många fall torde endast in-teckningar under *halfva* taxeringsvärdet — om ens dessa — lämna fullgod säkerhet. I dylika fall skulle alltså vid tillämpning af motionärens förslag kunna inträffa, att lån, för hvilkas halfva belopp ej finnes annan betryggande säkerhet än borgen, likväl behandlades såsom lån mot in-teckningssäkerhet.

Till sist vill utskottet erinra om ett förhållande, som vid bedömande af motionärens förslag ej bör förbises, nämligen att sparbankerna enligt gällande lag i allmänhet äga att fritt pröfva in-teckningssäkerhets godhet. Det erfordras således ej, att en i och för sig god in-teckningssäkerhet förstärkes genom borgen allenast, emedan in-teckningen ligger öfver viss del af taxeringsvärdet.

På grund af hvad sålunda anförts, får lagutskottet hemställa,
att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Herrar *Hedenstierna, Sandqvist, F. Andersson, A. Olsson* och *Wiklund* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
